

Fysieke toegankelijkheid

Bevorderende en belemmerende factoren in het hoger onderwijs

ECIO
leren
zonder belemmering

Samenvatting

Om te kunnen studeren en het diploma te behalen moet het hoger onderwijs toegankelijk zijn voor studenten met een ondersteuningsvraag. Fysieke toegankelijkheid is een belangrijk onderdeel van de toegankelijkheid van onderwijsinstellingen en randvoorwaarden voor studenten met een ondersteuningsvraag. Fysieke toegankelijkheid is de mate waarin een product, dienst of omgeving beschikbaar is voor zoveel mogelijk mensen (Ansley, 2000). Bij fysieke toegankelijkheid denkt men al snel aan personen in een rolstoel. Maar fysieke toegankelijkheid gaat ook over mensen met een visuele of auditieve beperking. Daarnaast kun je gebouwen ook zo inrichten dat mensen met psychische beperkingen, autisme of ADHD minder snel verdwalen en zich er prettig voelen.

In deze handreiking lichten we de belemmerende en bevorderende factoren uit die studenten ervaren op het gebied van fysieke toegankelijkheid die voortkomen uit onderzoek. We categoriseren deze factoren binnen acht categorieën. Hiermee kan je als onderwijsinstelling checken in hoeverre je fysiek toegankelijk bent of waar nog verbetermogelijkheden liggen. Daarnaast geven we tips hoe je hiermee om kan gaan binnen je onderwijsinstelling.

We willen je met deze handreiking inspireren en bijdragen aan fysiek toegankelijk onderwijs, zodat alle studenten succesvol hun studie kunnen doorlopen en afronden.

Inhoudsopgave

Inleiding 4
Wetgeving 4
Classificatie fysieke toegankelijkheid 4

Belemmerende en bevorderende factoren 6
Mobiliteit en transport om bij gebouwen te komen 6
Toegankelijkheid van de in- en uitgangen van gebouwen 7
Toegankelijkheid van de voorzieningen in gebouwen 8
Borden en bewegwijzering 9
Toegankelijke studentenhuisvesting 10
Stedelijke landinrichting en ontwikkeling 11
Toegankelijk onderwijs op locatie 12
Bevolkingsdichtheid 12

Referenties 13

Inleiding

Jongeren met een ondersteuningsvraag gaan minder vaak naar het hoger onderwijs. Wanneer ze wel gaan, ervaren ze veel belemmering door hun ondersteuningsbehoefte bij het studeren. Ze lopen vaker achter op hun studieschema en behalen minder vaak hun diploma. Dit komt uit onderzoek naar voren (Scheeren & Schreurs, 2022; Van den Broek e.a., 2021; Van den Broek e.a., 2013; Van Zeijl et al., 2022). In Nederland moeten openbare gebouwen, zoals onderwijsinstellingen, voldoen aan het bouwbesluit. Het bouwbesluit geeft een garantie voor een basisniveau van toegankelijkheid van openbare gebouwen. Dit basisniveau is echter niet altijd voldoende om toegankelijkheid te bieden voor alle mensen met een ondersteuningsvraag. Daarnaast verandert het idee over het basisniveau van toegankelijkheid over de tijd. En wanneer het bouwbesluit verandert, geldt dit niet (altijd) voor de oudere gebouwen. Het basisniveau van de huidige toegankelijkheid, wordt dus niet altijd behaald in oudere gebouwen.

Wetgeving

De Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte (Wgbh/cz) verbiedt het maken van direct en indirect onderscheid op basis van handicap of chronische ziekte. Dit verbod houdt ook in dat wanneer individuele studenten toegankelijkheidsproblemen ervaren, onderwijsinstellingen doeltreffende aanpassingen aan hun gebouw moeten verrichten (zolang deze aanpassingen geen onevenredige belasting vormen voor de onderwijsinstelling).

Ondanks wetten en bouwbesluiten, ervaren studenten met een ondersteuningsvraag nog altijd belemmeringen op het gebied van onder andere fysieke toegankelijkheid. Nederland heeft in 2016 het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap getekend met als doel het verbeteren van de positie van mensen met een beperking en ervoor te zorgen dat zij mee kunnen komen met de rest van de maatschappij. Een van de speerpunten van dit verdrag is het doen van aanpassingen in gebouwen om zo fysieke toegankelijkheid te bevorderen. Ook onderwijsinstellingen kunnen nog altijd stappen zetten om hun gebouwen toegankelijker te maken voor studenten met een ondersteuningsvraag. Om de toegankelijkheid voor alle studenten te waarborgen en daarbij te voldoen aan het VN-Verdrag, is het van belang om fysieke toegankelijkheid, de mate waarin en ook de kwaliteit ervan, te blijven evalueren en te verbeteren.

Classificatie fysieke toegankelijkheid

In lijn met de wetenschappelijke review van Lea Klinger (2014) en aan de hand van “The International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)” categoriseren we de bevorderende en belemmerende factoren op het gebied van fysieke toegankelijkheid in acht categorieën. In de wetenschappelijke review wordt de categorie ‘weersomstandigheden’ als aparte negende categorie meegenomen. We hebben ervoor gekozen om deze categorie niet als losse categorie mee te nemen, maar, wanneer van toepassing, op te nemen bij de andere categorieën. De acht categorieën zijn hieronder kort uitgelegd aan de hand van de hoofdvraag en een voorbeeld. In de volgende paragrafen worden de categorieën verder uitgelegd en geven we tips hoe je hier mee om kan gaan op de onderwijsinstelling.

Acht categorieën rondom fysieke toegankelijkheid:

1. Mobiliteit en transport om bij gebouwen te komen
Hoofdvraag: kan je toegankelijk bij de onderwijsinstelling komen?
- Voorbeeld: aanwezigheid van toegankelijk openbaar vervoer om bij de onderwijsinstelling te komen.

2. Toegankelijkheid van de in- en uitgangen van gebouwen
Hoofdvraag: hoe toegankelijk zijn de in- en uitgangen in de onderwijsinstelling?
- Voorbeeld: aanwezigheid van hellingen om trappen te omzeilen, die toegankelijk zijn onder alle weersomstandigheden.

3. Toegankelijkheid van de voorzieningen in gebouwen
Hoofdvraag: hoe toegankelijk zijn de faciliteiten (voor publiek gebruik) in de onderwijsinstelling?
- Voorbeeld: zijn er genoeg toegankelijke liften in het gebouw?

4. Borden en bewegwijzering
Hoofdvraag: hoe goed en toegankelijk zijn de hulpmiddelen in de onderwijsinstelling die studenten helpen om hun weg binnen en direct buiten gebouwen te vinden en de plaatsen te lokaliseren waar ze naartoe willen?
- Voorbeeld: zijn er inclusieve plattegronden, waar de toegankelijke routes en lokalen op zijn aangegeven, beschikbaar? En zijn deze plattegronden leesbaar voor iedereen, ook voor bijvoorbeeld studenten met een visuele beperking?

5. Toegankelijke studentenhuisvesting
Hoofdvraag: hoe toegankelijk is de huisvestiging (rondom de onderwijsinstelling)?
- Voorbeeld: verwijs je studenten actief naar instanties die zich inzetten voor aangepaste studentenwoningen?

6. Stedelijke landinrichting en ontwikkeling
Hoofdvraag: hoe toegankelijk is de leefomgeving rondom en de indeling van de verschillende gebouwen van de onderwijsinstelling?
- Voorbeeld: in hoeverre moeten studenten tussen lessen door zich verplaatsen naar andere gebouwen van de onderwijsinstelling? Is het overbruggen van deze afstand voor studenten met een ondersteuningsvraag haalbaar in de tijd die ze ervoor krijgen?

7. Toegankelijk onderwijs op locatie
Hoofdvraag: hoe toegankelijk is het landschap waar het onderwijs (denk aan stages of opdrachten op locatie) wordt gegeven?
- Voorbeeld: in hoeverre vinden onderdelen (bijv. opdrachten of stages) van het onderwijsprogramma plaats op ontoegankelijke locaties?

8. Bevolkingsdichtheid
Hoofdvraag: in hoeverre belemmert drukte de toegankelijkheid van de onderwijsinstelling?
- Voorbeeld: zijn de paden toegankelijk genoeg wanneer je rekening houdt met de hoeveelheid studenten die er tegelijkertijd doorheen moeten?

Belemmerende en bevorderende factoren

Mobiliteit en transport om bij gebouwen te komen
In Nederland zijn de meeste studenten afhankelijk van het openbaar vervoer om de onderwijsinstelling te bereiken. Studenten met een ondersteuningsvraag ervaren daarbij de belemmering dat het openbaar vervoer niet altijd voldoende toegankelijk is. Denk daarbij aan een locatie van de onderwijsinstelling die niet goed bereikbaar is met het openbaar vervoer. Of waarvoor een student vaak moet overstappen. Dit verhoogt de kans op vertragingen en het in aanraking komen met vervoersmiddelen die niet toegankelijk zijn.

Uit onderzoek van DTV Consultants (2017) in opdracht van het College voor de Rechten van de Mens blijkt dat de bus te vaak ontoegankelijk is. De loopplank van de bus is regelmatig stuk of een persoon wordt helemaal niet meegenomen door een buschauffeur. Het rapport van het College voor de Rechten van de Mens (2019) over de naleving van het VN-verdrag Handicap in Nederland stelt dat ook de omgeving van het station of de halte regelmatig niet toegankelijk is. Hierdoor is de student alsnog niet in de gelegenheid om zelfstandig naar de onderwijsinstelling te komen. De toegankelijkheid van het openbaar vervoer naar de onderwijsinstelling is niet direct beïnvloedbaar voor de onderwijsinstelling, maar moet in samenwerking met de gemeente en eventueel de (regio)vervoerder aangepast worden.

Het is tevens van belang om na te gaan of het onderwijs onder alle weersomstandigheden voldoende toegankelijk is. Wanneer bussen, trams en treinen niet rijden vanwege een storm kan je als onderwijsinstelling de keuze maken om lessen, colleges en werkgroepen online plaats te laten vinden. Hiermee krijgen alle studenten de mogelijkheid hun lessen te kunnen volgen. Ook de studenten die volledig afhankelijk zijn van het openbaar vervoer.

Tip:
Ga als onderwijsinstelling na hoe toegankelijk het openbaar vervoer naar de onderwijslocaties is. Kan een student direct van een treinstation naar de locatie komen of moet er daarvoor nog overgestapt worden op een bus, tram of metro? Is de halte van de bus, tram of metro toegankelijk? Is het treinstation volledig toegankelijk of is de lift er regelmatig stuk? Zijn er (contrasterende) geleidelijnen van de bushalte en/of het treinstation naar de locaties? Is de route van de dichtstbijzijnde halte toegankelijk voor rolstoelgebruikers, zijn alle stoepen bijvoorbeeld verlaagd? Als dit niet het geval is, ga dan in gesprek met de gemeente om deze zaken te verbeteren en op te lossen.

Toegankelijkheid van de in- en uitgangen van gebouwen

Wanneer we kijken naar de toegankelijkheid van gebouwen, zijn toegankelijke in- en uitgangen een basisvereiste. Uit veel onderzoeken komt echter naar voren dat studenten problemen ervaren bij het betreden en verlaten van gebouwen (Klinger, 2014). Zowel het ontwerp, de constructie en de gebruikte technologie voor in- en uitgangen kunnen voor problemen zorgen. Zeker in oudere gebouwen, die zijn gebouwd voordat bepaalde toegankelijkheidsrichtlijnen van toepassing waren, ervaren studenten veel problemen. Belemmerende en bevorderende factoren bij het betreden en verlaten van gebouwen kunnen worden ingedeeld in drie hoofdcategorieën: het ontwerp van de deuren, het ontwerp van trappen en hellingen en de locatie van de ingangen.

1. Ontwerp van deuren

Bij het ontwerp van deuren hebben de belemmerende factoren voornamelijk te maken met de manier hoe je de deur open krijgt en de grootte van de deur. Je kan hierbij denken aan de volgende belemmerende factoren:

- Deuren die te smal zijn.
- Deuren die te zwaar zijn.
- Deurklinken / deurknoppen die niet met één hand te gebruiken zijn.
- Deuren die je open moet duwen of trekken.

De aanwezigheid van automatische deuren kan veel van de problemen wegnemen die studenten ervaren bij het openen en sluiten van handmatige deuren. Echter kunnen automatische deuren ook problemen met zich mee brengen. Je kan hierbij denken aan de volgende belemmerende factoren:

- De knop om een automatische deur te openen kan op een verkeerde plek zitten. Ook bij deuren met swipecards of een intercom moet goed worden gekeken naar de locatie van de kaartlezer/intercom.
- De deuren kunnen te snel dichtgaan.
- Er kunnen storingen zijn waardoor de deuren niet altijd werken.

2. Ontwerp van trappen en hellingen

Ideaal zijn ingangen die volledig vlak en vrij van hoogteverschillen zijn. Dit is echter niet altijd het geval. Voor veel ingangen bij onderwijsinstellingen moet je één of meerdere trappen op om de ingang te bereiken. Voor studenten met een visuele beperking is het gebruik van contrasterende kleuren bij het ontwerp van trappen van belang. Hierbij kan je denken aan een markering met duidelijk contrast op de rand van elke trede en leuningen met een contrasterende kleur.

Hellingen of platformliften om trappen te omzeilen en uitsparingen in stoepranden zijn essentieel om studenten in een rolstoel in staat te stellen de deuren van de onderwijsinstelling überhaupt te bereiken (Adam et al., 2008). In het geval van hellingen, moet je er wel rekening mee houden dat deze breed genoeg en niet te stijl zijn en daarnaast toegankelijk zijn onder alle weersomstandigheden.

3. Locatie van de ingang(en)
Studenten geven aan dat ingangen soms lastig te vinden of slecht gelegen zijn (Adam et al., 2008; Simonson, 2012). Om de toegankelijkheid van ingangen te waarborgen, is het van belang dat er zo min mogelijk barrières, zoals trappen, zijn op de route naar de ingang. De aanwezigheid van meerdere (toegankelijke) ingangen komt de algehele toegankelijkheid ten goede. Het is echter wel gewenst dat de hoofdingang toegankelijk is voor iedereen en niemand via aparte zij- of achteringangen het gebouw hoeft te betreden. Het gaat er namelijk niet alleen om dat studenten het gebouw kunnen betreden, maar ook dat zij gelijk behandeld en gezien worden als iedere andere student.

Toegankelijkheid van de voorzieningen in gebouwen
Een toegankelijk gebouw is idealiter bij het ontwerp al inclusief ontworpen, waarbij is nagedacht over de toegankelijkheid voor iedereen. Daarbij zijn ook bepaalde technieken van belang. Studenten geven aan dat de beschikbaarheid van liften essentieel is voor een toegankelijk onderwijsgebouw. Deze maken volledige participatie mogelijk. Hiervoor moet er wel aan een aantal voorwaarden worden voldaan: de lift moet altijd beschikbaar zijn voor de studenten (geen onderhoud tijdens lesuren), ze moeten goed herkenbaar zijn door het gebruik van contrasten en goede verlichting, alle plekken binnen de onderwijsinstelling moeten toegankelijk zijn met de lift en er moeten binnen een onderwijsgebouw meerdere liften beschikbaar zijn indien het gebouw groot is. Check dit bijvoorbeeld met een student of de beschikbare tijd voor een wissel van colleges in verschillende lokalen voldoende is. Als er te weinig liften zijn, kan dit betekenen dat een student een omweg moet nemen en te laat voor het volgende college is. Daarnaast is het voor studenten met een visuele beperking van belang dat er knoppen met reliëf in de lift aanwezig zijn of dat de etageaanduiding met spraak kan worden toegelicht.
Verder moeten alle faciliteiten in een onderwijsinstelling voor iedereen toegankelijk zijn. Denk hierbij aan: studieplekken, bibliotheken, praktijklokalen, restaurants en sportfaciliteiten.

Ook moeten er voldoende toegankelijke toiletten zijn. Net zoals het aantal liften die beschikbaar moeten zijn voor studenten, moeten studenten die een toegankelijk toilet nodig hebben ook de kans krijgen deze te kunnen bezoeken binnen de tijd die wordt gerekend voor een pauze tijdens een les, college of werkgroep en tussen twee lessen in. Daarnaast moet er bij een toegankelijk toilet rekening gehouden worden met de eisen vanuit het bouwbesluit. Deze zijn beschikbaar op de **website** van de Rijksoverheid.

Tip:
Let er op dat het toegankelijke toilet daadwerkelijk bereikbaar is voor alle studenten. Zorg er bijvoorbeeld voor dat een student niet eerst om een sleutel hoeft te vragen bij een facilitair medewerker en dat de bewegwijzering naar het toilet duidelijk is. Zorg er ook voor dat er geen obstakels op de route naar het toegankelijk toilet zijn, zoals een verkeerd geplaatste prullenbak voor een knop om het toilet te openen.

Tip:
Kijk online naar voorbeelden van eisen voor een toegankelijk toilet die wellicht breder zijn dan die van het bouwbesluit om een zo toegankelijk mogelijk toilet in te richten. Bijvoorbeeld de eisen die gesteld worden door **ITS** en advies door **BAT Utrecht**.

Borden en bewegwijzering

Voor de toegankelijkheid van de onderwijsinstelling is het ook van belang dat studenten weten waar ze naartoe moeten en hoe ze van de ene plek naar de andere plek kunnen komen. Het gaat hier om producten en technologie om studenten te helpen hun weg te vinden binnen en direct buiten de onderwijsinstelling en de plaatsen te lokaliseren waar ze naartoe willen.

Denk hierbij aan duidelijke en toegankelijke bewegwijzering en inclusieve plattegronden waar de toegankelijke routes en lokalen op zijn aangegeven. Het is dan natuurlijk van belang dat de kaarten ook kloppen, en de aangegeven paden breed genoeg en vrij van obstakels zijn. Wanneer de toegankelijke routes niet kloppen, slecht zijn aangegeven of veel langer zijn, is het voor studenten veel lastiger om zich tijdig van locatie naar locatie te verplaatsen. Dit kost de studenten ook veel energie die ze daardoor minder kunnen besteden aan andere activiteiten. Verder moeten de bewegwijzering en plattegronden goed leesbaar zijn voor studenten met een visuele beperking. Het gebruik van een optimale lettergrootte (afhankelijk van de leesafstand), contrasterende kleuren en het vermijden van de kleurstelling rood-groen en rood-zwart helpen hierbij. Daarnaast is het ook mogelijk om tactiele (ontruimings) plattegronden aan te schaffen. Deze plattegronden zijn uitgevoerd in braille, reliëf en contrasterende kleuren.

Naast bewegwijzering, gaat het ook om duidelijke borden die bepaalde voorzieningen aanduiden. Sommige voorzieningen zijn speciaal of voornamelijk bedoeld voor studenten met een ondersteuningsvraag, denk aan toegankelijke toiletten en liften. Wanneer niet duidelijk is aangegeven dat studenten met een ondersteuningsvraag voorrang hebben bij deze voorzieningen, kan het zijn dat veel andere studenten hiervan gebruikmaken, waardoor de wachttijd toeneemt.

Tip:
Om ervoor te zorgen dat studenten goed bekend raken met het gebouw, de toegankelijke looproutes en de lokalen, kan je gedurende de eerste weken speciale oriëntatiesessies organiseren voor studenten met een ondersteuningsvraag (Moriña, 2017). Tijdens deze sessie kan je de studenten ook wijzen op de toegankelijke bewegwijzering en inclusieve kaarten waar ze gebruik van kunnen maken om zich te verplaatsen binnen de onderwijsinstelling.

Tip:
Voor studenten met een visuele beperking is het fijn als informatieborden op ooghoogte hangen, zodat ze er naartoe kunnen lopen en het van dichtbij kunnen bekijken.

Toegankelijke studentenhuisvesting

In Nederland zijn studenten verantwoordelijk voor hun eigen huisvesting en accommodatie. Er is al een groot te kort aan studentenhuisvesting, maar zeker voor studenten met een ondersteuningsvraag kan het lastig zijn om huisvestiging te vinden in de stad waar zij studeren of waar ze stage lopen. Wanneer de reistijd erg groot is, is het voor studenten van belang om een kamer te vinden in de stad waar zij studeren. Maar ook het volledig participeren aan het studentenleven moet voor deze doelgroep mogelijk zijn. Aangepaste studentenwoningen liggen niet voor het oprapen. Als onderwijsinstelling kan je daarom optreden als belangenbehartiger voor studenten die een aangepaste studentenwoning nodig hebben. Bijvoorbeeld door studenten actief te verwijzen naar instanties die zich inzetten voor aangepaste studentenwoningen.

Zorg dat studenten weten dat ze contact kunnen opnemen met organisaties voor studentenhuisvesting die hen kunnen helpen bij het vinden van toegankelijke woonruimte of het verlenen van een urgentieverklaring. Enkele organisaties waar je studenten met een ondersteuningsvraag mogelijk naartoe kan verwijzen, wanneer ze een (toegankelijke) woonruimte zoeken, zijn:

- **Jados** (voorheen Stumass) kan gespecialiseerde begeleiding bieden aan studenten met autisme. Studenten kunnen via Jados wonen in een van de woonlocaties of studentenhuizen, of begeleiding krijgen bij hen thuis;
- **Villa Abel** biedt woonbegeleiding aan studenten met autisme. Villa Abel is actief in Rotterdam en Leiden;
- **DUWO** heeft als studentenhuisvester een urgentieregeling voor studentenhuizen in Leiden. De urgentievoorwaarden zijn via het contactformulier op de website op te vragen. Urgentie wordt alleen in zeer uitzonderlijke gevallen toegekend, zoals een dringende medische of psychosociale reden.
- **SSH&** heeft kamers in Arnhem en Nijmegen. Studenten hebben hier recht op reisurgentie als ze langer dan twee uur moeten reizen. Als ze vanwege persoonlijke of medische redenen zeer urgent woonruimte of bepaalde voorzieningen nodig hebben, kunnen ze een verzoek indienen bij de Commissie van Toewijzing. Daarnaast is er ook een gebouw **Hoogeveldt** van SSH& waar studenten met een beperking op kamers kunnen en begeleiding krijgen.
- **SSH** heeft als studentenhuisvester kamers in Rotterdam, Utrecht, Zwolle, Tilburg, Groningen, Maastricht en Amersfoort. In sommige gevallen geeft SSH voorrang op verzoek van een studentendecaan. Dat gebeurt alleen in urgente situaties. Als studenten denken voor de urgentie in aanmerking te komen, bespreek dit dan als studentendecaan met hen.

- **Idealis** verhuurt studentenkamers in Wageningen. Wanneer studenten door medische omstandigheden een (andere) kamer nodig hebben, kunnen ze een medische urgentie aanvragen bij de studentendecaan van Wageningen U&R. Studenten met psychische klachten kunnen via de studentpsycholoog van de universiteit een psychosociale urgentie aanvragen.
- **Lefier** verhuurt kamers in de stad Groningen. Studenten kunnen aangeven dat ze belangstelling hebben voor een aangepaste kamer, of in aanmerking komen voor urgentie als ze een lichamelijke aandoening hebben of aan een ziekte lijden.
- **Klikvoorkamers.nl** verhuurt rolstoeltoegankelijke kamers en studio's in Tilburg of Breda.
- **StudentRoomsBrabant** verhuurt studentenwoningen voor studenten die aan een onderwijsinstelling in 's-Hertogenbosch studeren. Woningen zijn er niet alleen in 's-Hertogenbosch maar ook in andere plaatsen in de regio Brabant.
- **Maastrichthousing**. Voor een voorkeursbehandeling vanwege medische redenen kunnen studenten met een fysieke beperking contact opnemen met het ondersteuningsbureau.

Stedelijke landinrichting en ontwikkeling

Bij deze categorie gaat het voornamelijk om het ontwerp van het landschap rondom en de indeling van de campus. Studenten moeten zich kunnen verplaatsen van het ene gebouw naar het andere gebouw, of van de parkeerplaats of het openbaar vervoer naar het gebouw. Dit wordt bevorderd wanneer er vlakke straten zijn met zo min mogelijk stoepranden of trappen. Wanneer deze wel aanwezig zijn, let er dan op dat stoepranden genoeg en op de juiste locaties uitsparingen hebben en dat trappen omzeild kunnen worden met hellingen of liften. Daarnaast is het van belang dat de straten zijn uitgerust met contrasterende geleidelijnen, die ook vrij van obstakels zijn (waar bijvoorbeeld geen fietsen op worden geplaatst). Houd hierbij ook rekening met kapotte voorzieningen en werkzaamheden die onverwachte barrières kunnen creëren. Problemen op het gebied van stedelijke landinrichting zullen vaak in samenwerking met de gemeente moeten worden aangepakt.

Naast het ontwerp van het landschap, gaat het hier ook over de indeling van de verschillende gebouwen die onderdeel zijn van de onderwijsinstelling (campus). Het is voor studenten met een ondersteuningsvraag een stuk lastiger om zich te verplaatsen van locatie naar locatie, wanneer de gebouwen van de onderwijsinstelling ver uit elkaar liggen of zelfs op andere locaties in de stad. Naast dat het afleggen van een grotere afstand voor deze groep studenten lastiger is, kunnen ze op de langere route ook meer belemmeringen en onvoorziene barrières tegenkomen.

Tip:
Vaak bestaat een onderwijsinstelling uit meerdere gebouwen, die ook nog op verschillende locaties kunnen staan. Kies bij het maken van de roosters vaker voor dezelfde locaties en lokalen, zodat studenten bekend raken met de routes en de omgeving. Zorg er daarnaast voor dat studenten geen grote afstanden hoeven af te leggen tussen de lessen door.

Toegankelijk onderwijs op locatie

In Nederland zijn er weinig voorbeelden van onderwijsinstellingen die niet toegankelijk zijn vanwege het landschap waar ze zich in bevinden. Wel zijn er opleidingen waarbij het een onderdeel van het onderwijsprogramma is om op locatie onderwijs te volgen en opdrachten uit te voeren. Bijvoorbeeld op het strand, in het bos, in een andere stad, op een boerderij of in het buitenland. Zorg er als onderwijsinstelling en als opleiding voor dat ook dit onderdeel van het onderwijsprogramma toegankelijk is voor alle studeren.

Dit zal in de meeste gevallen vragen om maatwerk. Zo is het voor een student in een rolstoel lastig om op het strand te komen. Er zijn speciale rolstoelen beschikbaar die zich lenen voor het strand. Zorg ervoor dat je als onderwijsinstelling deze dan beschikbaar stelt voor de student, of zorg ervoor dat de student de mogelijkheid heeft om deze zelfstandig te regelen mocht het onderwijs hierom vragen.

Is het voor een student niet mogelijk om een opdracht op locatie uit te voeren, zorg er dan voor dat de student de mogelijkheid heeft voor een vervangende opdracht. Op deze manier kan de student toch deelnemen aan het onderwijsprogramma en de benodigde studiepunten behalen.

Bevolkingsdichtheid

In hoeverre een pad, (door)gang, lift of klaslokaal toegankelijk is, is niet alleen afhankelijk van de breedte ervan, maar ook van het aantal mensen dat er gebruik van maakt. Drukte heeft een negatieve invloed op de fysieke toegankelijkheid. Het navigeren in grote menigten is een belangrijke belemmerende factor (Simonson, 2012). Daarom moet een gang of een pad breder zijn, wanneer er meer mensen tegelijk gebruik van maken.

Tip:
Om te voorkomen dat veel studenten zich tegelijkertijd gaan verplaatsen, is het handig om niet alle klassen en studenten op dezelfde tijd te laten starten en eindigen. Op deze manier voorkom je dat er op één moment teveel studenten in beweging komen en er drukte en verdringen ontstaat op de gangen en paden.

Referenties

Adam, D., Cornelisse, D., Harding, J., Zambon, J., Baptiste, S. & Steggles, E. (2008). Occupational therapy: Paving the way for accessibility on campus. Occupational Therapy Now, 10, 13-15.

Ansley, J. (2000). Creating accessible schools: National clearinghouse for educational facilities. Washington, DC: National Institute of Building Sciences.

Broek, A. van den, Muskens M., & Winkels, J. (2013). Studeren met een functiebeperking 2012. Nijmegen: ResearchNed.

Broek, A. van den, Termorshuizen, T., Cuppen, & J., Warps, J. (2021). Monitor Beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020-2021. Nijmegen: ResearchNed.

College voor de Rechten van de Mens (2019). Toegankelijkheid van goederen en diensten. Jaarlijkse rapportage over de naleving van het VN-verdrag Handicap in Nederland. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens.

DTV Consultants. (2017). Toegankelijkheid op de rit? Onderzoek naar de toegankelijkheid van openbaar busvervoer voor rolstoelgebruikers. Breda: DTV Consultants B.V.

Klinger, L. E. (2014). Scoping Review - Physical Accessibility & Post-secondary Education. Occupational Therapy Publications, 7.

Moriña, A. (2017). Inclusive education in higher education: challenges and opportunities. European Journal of Special Needs Education, 32(1), 3-17.

Scheeren, L., & Schreurs, M. (2022). Jaarrapport studeren met een ondersteuningsbehoefte 2022. Analyse Nationale Studenten Enquête (NSE). ‘s-Hertogenbosch: ECIO.

Simonson, S. (2012). Thesis: Measuring perceived accessibility of students with disabilities at a public university. Colorado State University, Fort Collins, Colorado.

Zeijl, J. van, Mateboer, M., Prevost, C., Pronk, R., Voorrips, L., & Witvliet, C. (2022). Meting IVRPH-indicatoren 2020 – Indicatoren ten behoeve van de monitoring van het VN-verdrag Handicap. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Colofon

Titel
Handreiking fysieke toegankelijkheid | Bevorderende en belemmerende factoren in het hoger onderwijs

Uitgave
©2023
Expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO)

Auteurs
Annabel de Koning en Lotte Scheeren (ECIO)

Vormgeving
MEO

algemeen@ecio.nl | **www.ecio.nl**

ECIO, Expertisecentrum inclusief onderwijs, informeert, adviseert en ondersteunt universiteiten, hogescholen en het mbo bij vraagstukken rondom inclusief onderwijs en studentenwelzijn. Zodat studenten met een extra ondersteuningsvraag met succes hun opleiding kunnen doorlopen en kunnen doorstromen naar een baan die bij hen past. Wij zetten ons, samen met studenten en onderwijsinstellingen, in voor leren zonder belemmering. Voor het creëren van bewustzijn over het belang van inclusief onderwijs, gelijke kansen en het doorbreken van taboes.
ECIO adviseert en helpt onderwijsorganisaties bij:

- beleid ontwikkelen voor inclusief onderwijs;
- expertise vergroten rondom ondersteuningsvragen;
- kennis vergaren en delen via netwerken en ontmoetingen.

Deze uitgave is op zorgvuldige wijze en naar beste weten samengesteld. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van teksten, ideeën en resultaten uit deze publicatie is vrij toegestaan, mits met bronvermelding.

Deze uitgave is financieel mogelijk gemaakt door het ministerie van OCW.